

Joan Fuster i la realitat

Joan F. López Casasnovas

L'any 2012, amb motiu del 50è aniversari de la publicació de "Nosaltres, els valencians" (i de "Qüestió de noms", i d' "El País Valenciano") vam tenir ocasió de llegir molts articles lloant o provant de desacreditar el valor i la vigència de l'obra del gran intel·lectual de Sueca. Alguns, previnuts davant qualsevol deriva identitària, han volgut carregar-li les culpes del fracàs del nacionalisme valencià. Com si plantejar l'emancipació d'una comunitat nacional secularment sotmesa, hagués de comportar inevitablement més estructures jeràrquiques i més submissió i una nova idolatria. Com si Fuster tingués tota la responsabilitat en la desafecció política de la societat valenciana, que ell, lúcidament, havia descrit apuntant-hi, si més no, tres causes: una fallida industrialització i una agricultura dominadora, el menyspreu de la llengua 'pròpia' i la dependència de la política espanyola, fos quina fos. També considerava força perniciosos el fraccionament cultural i social del país (nord i sud, est i oest), resultat de l'esbocinament provincial/autonòmic a què ens condemna la Constitució per voluntat expressa del sucursalisme polític; motius tots plegats que feien impensable una acció col·lectiva positiva de prou entitat. Fuster apuntava, en el context de les esperances en què la postdictadura feia desitjar i les immediates frustracions que generaria, a la democràcia (sense adjectius) com a mètode per superar la vulnerabilitat extrema en què es trobava la nació dels Països Catalans.

Cert que Fuster, català de València o catalanista valencià, tenia una idea de la nostra nació que abastava tot el territori lingüístic de parla catalana i que, en aquest sentit, la realitat del seu poble, perduda en gran mesura la consciència dels orígens, feia inviable la recuperació d'una idea nacional identitària ("qui perd els orígens, perd identitat", repetia Raimon cantant). He escrit "del seu poble", vull dir valencià, però igualment podríem referir el mateix als pobles insulars i, per suposat, a tota l'àrea "perifèrica" respecte de la gran metròpoli barcelonina.

Que la seva immensa feina intel·lectual no hagi arribat a tota la gent, al poble, és una veritat a mitges. Certament, la

realpolitik al País Valencià (i a les Illes) ha transitat per vies molt allunyades del pensament autocentrat de Fuster, que no ignorava, òbviament, fins a quin punt el provincianisme havia calat en una població encantada d'existir "per a ofrenar noves glòries a Espanya" o per declarar-se, en el cas de les Illes, mallorquina / menorquina / eivissenca/ formentera i... espanyola sense solució de continuïtat, a parts iguals en el marc d'un indiscutit espanyolisme. D'altra banda, no es pot negligir, com semblen voler fer alguns crítics amb el Fuster més 'polític', tot l'odi i la violència que la ultradreta va exercir contra ell igual que contra Sanchis Guarnier i contra tothom que s'atrevis a plantar cara al blaverisme, ordit a partir del contuberni Abril Martorell (UCD) i Alfonso Guerra (PSOE) per neutralitzar i diluir la força dels plantejaments democràtics del valencianisme polític. Les bombes que van esclatar als domicilis de Sanchis i de Fuster no eren cap broma sinó un atemptat real a llurs vides respectives, igual que més endavant assassinarien Guillem Agulló enmig d'una impunitat espantosa.

Fuster, català de València o catalanista valencià, tenia una idea de la nostra nació que abastava tot el territori lingüístic

Però també és ver que el llegat fusterià ha nodrit ideològicament la tasca de diferents generacions de valencianistes, d'un actiu nucli d'intel·lectuals capaços de repensar el seu país o, si més no, de motivar un debat prou fèrtil sobre la nació dels valencians més enllà dels mites de la *València feliz*. Potser sí que, com explica agudament Toni Cucarella (2012), Joan F. Mira esmeni la plana a Fuster, i que de la divisa ser valencians és la nostra manera de ser catalans es passi a considerar que els Països Catalans són una utopia prescindible. Una reformulació nacional que permet raonablement deixar de ser "catalanista" sense haver de ser necessàriament anticatalanista.

El temps que ha transcorregut de llavors ençà no sembla desacreditar les tesis fusterianes

No obstant açò, el temps que ha transcorregut de llavors ençà no sembla desacreditar les tesis fusterianes, ans, ben al contrari, les reforçaria. Idees com que tota llengua és un mercat i que o es tenen en compte els més de deu milions de consumidors catalanoparlant o difícilment el català tindrà accés a les noves economies i a les tecnologies de la comunicació, fonamentals per al futur de la llengua, de qualsevol llengua. Que o som capaços d'actuar conjuntament catalans principatins, illencs i valencians o no farem res. Que els poders espanyols tenen la nostra sort decidida i aquesta és l'extinció. (Vegem la desvinculació de la *provincia de Alicante* respecte a la resta del país, que una dreta espanyolista rabiosa malda d'impulsar, *indesinenter*, des d'allà on governa i que, davant d'aquesta atemptat de lesa *valenciania*, l'actitud dels actuals partits al govern de la Generalitat sigui d'una timidesa exasperant). Que si els ciutadans no participam críticament en la política, aquesta inexorablement es farà en contra nostra... Heus aquí veritats axiomàtiques, que trobam desenvolupades i ben argumentades en diferents textos de Fuster.

Cal, idò, no deixar de llegir Joan Fuster. El seu pensament, que exposa amb una gran claredat, no ens deixa indiferents, ens situa en el dubte raonable, filosòfic, i és un arsenal d'armes pacífiques, argumentals. I també ens adverteix dels perills i ens obliga a posicionar-nos davant els reptes que hem d'enfrontar cada dia. Digau, doncs, si no li sobra raó quan planteja la trampa contra el català que presenten les propostes oficials de "bilingüisme": *Un idioma no pot subsistir, viu, dins la societat que li és pròpia, si no és l'idioma de tothom i practicat per tothom a tothora. El nostre cas, a banda i banda dels Pirineus, és el de la interferència política d'una altra llengua, hegemònica per raons de classe, de prepotència administrativa i –a escala editorial, per exemple, i en tots els mitjans de comunicació de masses– de 'mercat'*¹.

És evident que, per a Fuster, el futur de la llengua va lligat al futur de la nació, i que *per 'salvar' el català, d'un cap a l'altre de l'àrea lingüística, no hi ha més remei que reclamar dels catalanoparlants una fidelitat plena a la llengua i en tots els aspectes. I reafirma: No hi ha cap alternativa contra aquesta sinistra maquinació de l'unitarisme espanyolista, si no és una represa àmplia de l'autoconsciència més elemental. I de Salses a Maó, i de Fraga a Elx, i d'on siga a on siga, la reclamació del català com a idioma 'normal' ha de ser terminant*².

Cal, idò, no deixar de llegir Joan Fuster. El seu pensament no ens deixa indiferents

En una nota de dietari datada a Barcelona el 23 d'abril de 1956 escriu sobre els *soi disants* antinacionalistes³. Admetent que determinades ideologies nacionalistes han resultat nefastes en les guerres del segle passat, especialment a Europa –bel·licositat, esperit localista i fons burgès–, adverteix, però, que en comptes de ser-ne la causa, sovint el nacionalisme n'és l'efecte, un pretext per a tapar interessos més obscurs i inconfessables.

1 Vid. "Ara o mai", ed. 3i4, Quadern, núm. 20; 1981; p. 11).

2 Ibidem (pp. 58-59).

3 Fuster i Ortells, Joan (1990): *Diari 1952-1960* dins Obres Completes/2; ed. 62, Barcelona (pp. 232-239).

Per mi que té una actualitat molt gran el fet de referir-se a la coincidència que es dona en l'antinacionalisme entre *els europeistes de professió, els figurins cosmopolites i els afiliats a les Internacionals més o menys vives*. Amb coneixement de causa, rebut aquests posicionaments, que no semblen ser més que una astúcia pròpiament nacionalista, procedent de *les nacions que tenen el nacionalisme més arrelat perquè l'hi inciten i treballen les enormes maquinàries estatals*. La mateixa obsessió de sempre del supremacisme expansiu.

Quant a l'universalista cultural i altres tipus afins, diu que *mentre [el pobre catalanet] es resigna a vegetar en la modèstia del folklore, en el clos dialectal, el cosmopolita li perdona la vida, perquè sempre és bo de tenir colònies*; en realitat, allò que el cosmopolita defensa és un monopoli nacional...

En tercer lloc, els internacionalistes 'políticobreristes' blasmen el nacionalisme per burgès i insolidari, però, en

canvi, es posicionen a favor d'un Estat nacional unitarista en què estan còmodament instal·lats (no deuen haver llegit prou bé Lenin i el dret d'autodeterminació de les nacions). *Potser la 'burgèsia', en això, és, no tant una desigualtat entre els individus, com una desigualtat entre els pobles (que implicarà, també, la desigualtat entre individus, i, més que l'explotació de l'home per l'home, l'explotació d'un poble per un altre*.

En fi, davant la insolència de tant d'espanyol 'antinacionalista', sempre podem adduir que *som molts els homes del món -i, ai!, a la mateixa Europa i tot- que ens sentim nacionalistes perquè els altres no ens permeten deixar de ser-ho*. Personalment sempre he tingut aquest mateix sentiment i, davant anys de paràlisi forçada per un Estat que se'ns manifesta constantment en contra, no és estrany que molts ciutadans del nostre país hagin decidit transitar del nacionalisme forçat a l'independentisme. ■